

NAKS TORI

65 jaar in Suriname

“No sidon na bakra sturu fu seri yu nengre oso bangi”

Medewerkers aan deze editie:

Renate Blaaspipj-Galdehy
Robert Knott
Kali Gaytrie

Julien Zaalman
Renate Wouden
Dorenia Babel

Agnes Burleson-Houwen
Henry Strijk
Melvin Boerleider

Nancy Lodik
Joan Kassels
Siegmien Staphorst

Eddy van der Hilst
Henry Strijk

Inhoudsopgave

Project stamboomonderzoek jongeren Suriname van gestart	pagina 2
MI AGIDA muziekstudiekamp 2013	pagina 4
Renate Wouden: “NAKS staat open voor suggesties voor service naar de klanten toe”	pagina 7
Winti rubriek: A krindenki fu Winti (deel 1)	pagina 8
Henna Panka: “De liefde voor muziek bracht mij in contact met NAKS”	pagina 9
Rosanna Woudt: “Ik ben heel goed opgevangen”	pagina 13
Melvin Boerleider behaalt diploma Verpleegkundige	pagina 14
Deelname NAKS aan SURE Suriname: where Dutch design meets Suriname craft	pagina 15
Y’e kori mi	pagina 16
Sociale rubriek: een goed voorbeeld volgen	pagina 17
Kort nieuws	pagina 18
Medische rubriek: Prostaatanker	pagina 19

Project stamboomonderzoek jongeren Suriname van start gegaan

Op 30 november 2012 vond de officiële start plaats van het project “Stamboomonderzoek Jongeren Suriname” in de conferentiezaal van de EBGS aan de Burenstraat. De opening werd verricht door dhr. E. Muntslag, directeur van de Evangelische Broeder Gemeente Suriname (EBGS) Archief. De sprekers mw. E. Sandie, M. Aaron en mw. M. Eiflaar gingen in op het belang van archieven voor de geschiedenis van Suriname, de identiteit en ontwikkeling van gemanumatteerde vrouwen in Suriname en de genealogie (het stamboomonderzoek) van de E.B.G.S.

Wat houdt het project in?

Het project wordt uitgevoerd door 10 jongeren, 5 van NAKS en 5 van de EBGS. Vanaf januari 2013 hebben de jongeren om de twee weken gezamenlijke activiteiten, waarbij zij enerzijds aandacht besteden aan onderzoek naar hun stamboom, en maken gebruik van archieven van de EBGS en het Nationaal Archief Suriname. Het is de bedoeling dat ze op deze manier zoveel mogelijk te weten komen over hun familiegeschiedenis en stamboom. Daarnaast zullen er in NAKS workshops gehouden worden. De bedoeling hiervan is om de studenten meer inzicht te geven in de historie, cultuur en tradities van hun voorouders. Hoewel de deelnemers niet formeel geëvalueerd zullen worden aan het einde van het project is het

wel de bedoeling dat zij werkstukken produceren waarin verwerkt wordt wat ze hebben geleerd van de geschiedenis en cultuur van Suriname en over hun voorouders. De werkstukken zullen tijdens een symposium gepresenteerd worden, als onderdeel van de 1 juli viering.

De NAKS Tori lezers zijn van harte welkom bij de workshops (zie schema op de volgende pagina). Indien u nadere informatie wenst kunt u in contact treden met Dana Saxon (coördinator project), email: dasaxon@gmail.com, of met Marilva Eiflaar (coördinator jongeren EBGS), email: ebgsarchief@sr.net, telefoonnummer 473614 of Darell Geldorp (coördinator jongeren NAKS), email: darellgeldorp@gmail.com en telefoon 8651898.

Dit project wordt gecoördineerd door Dana Saxon, die gelijktijdig een soortgelijk project “Ancestors Unknown” coördineert, waar 17 middelbare school studenten in de Verenigde Staten van Amerika aan meedoen.

Wie is Dana Saxon?

Ik ben afkomstig van de Verenigde Staten van Amerika, waar ik gedurende 7 jaren heb gewerkt in de niet-particuliere sector, op het gebied van onderwijshervorming. In 2011 verhuisde ik naar Amsterdam, om daar een Masterstudie sociologie te volgen, die ik bijna heb afgerond. Het onderwerp van mijn onderzoek voor de Master's is de betekenis van stamboomonderzoek en kennis over de voorouders bij het vormen van een Afro-Surinaamse identiteit. Vanwege dit onderwerp ben ik in oktober 2012 naar Suriname gereisd, waar ik in contact kwam met het werk van NAKS en de EBGS die beide met mij wilden samenwerken bij het ontwikkelen van het jongeren stamboomonderzoekproject dat in november 2012 van start ging.

Project Stamboomonderzoek Jongeren Suriname - schema van activiteiten

Data 2012-2013	Locatie	Activiteit
17-nov	EBGS	Officiële start
01-dec	NAKS	Introductie bijeenkomst: taakverdeling orale geschiedenis (interviews)
12-jan	EBGS	Familiegeschiedenis sessie 1: de start van de stamboom"
26-jan	NAKS	Workshop Migraties: Inzicht in de Afrikaanse en Surinaamse Diaspora
09-feb	EBGS/Nat. Archief	Familiegeschiedenis sessie 2: onderzoek archieven; migratiegegevens, census 1921
23-feb	NAKS	Workshop Religies: Ontstaan en verschillen tussen Winti en Christendom
09-mrt	EBGS	Familiegeschiedenis sessie 3: EBGS archieven en andere religieuze gegevens
23-mrt	NAKS	Workshop Talen: Geschiedenis van het Sranantongo en Marrontalen
06-apr	EBGS	Familiegeschiedenis sessie 4: nader te bepalen
20-apr	NAKS	Workshop Beeldende Kunsten: Historische aspecten
04-mei	EBGS	Familiegeschiedenis sessie 5: nader te bepalen
18-mei	NAKS	Workshop Podiumkunsten: Historische Aspecten Muziek en Dans
01-jun	NAKS	Evaluatie en finale projectdiscussies
Eind juni		Symposium "Wie ben ik" – tentoonstelling en presentaties deelnemende jongeren

MI AGIDA Muziekstudiekamp 2012

Reisverslag Naar het onvergetelijke binnenland

Dag 1 Vrijdag 23 november 2012

Vertrek naar het Marowijnse Gebied: Snesikondre. Tot aan het vertrek verliep alles goed: het inladen, de chauffeurs waren op tijd, alle pupillen van de NAKS muziekschool waren aanwezig en heel enthousiast, de vragen waren zo van de gezichten te lezen. Na een laatste bijeenkomst met een laatste yell "NAKS Muziekschool Mi Agida... yoh...." vertrokken we met alle positiviteit in gedachten.

We reden langs onze "Bauxietstad" Moengo, een heel mooi stadje. Hier zijn enkele prachtige monumenten, oude gebouwen en vooral de adembenemende kunstwerken te zien van de kunstenaar Marcel Pinas. Zijn studio is in Moengo gevestigd onder de naam "TAS" (Tembe Arts Studio). In Patamacca zagen we de restanten van de palmoliefabriek. De pupillen vonden het heel jammer dat een eens goed draaiende fabriek er nu zo bouwvallig uitziet. Door de binnenlandse oorlog werd dit bedrijf namelijk volledig verwoest. De pupillen hebben ook gezien hoe de "porknokkers" te werk gaan. Dit zijn mensen, die op eigen houtje met alle risico's van dien naar goud zoeken. Ook de vervuiling van het rivierwater door het kwik was goed zichtbaar. Vol enthousiasme, zang en vooral lekker eten met enkele sanitaire stops, kwamen we rond schemertijd aan in Snesikondre (zonder Chinezen). Vanaf dit punt konden we alleen maar met de boot verder.

Langatabiki. De oversteek naar een van de grootste eilanden in de Marowijnrivier, het eiland Langatabiki, werd gedaan met korjalen. Heel spannend was dat voor de pupillen! Enkelen waren wel bang, omdat ze dit voor het eerst meemaakten. Maar de reis duurde kort en ze hadden zich snel aangepast. De leerlingen en leerkrachten van Langatabiki waren erg blij met het bezoek van de NAKS Muziekschool. Tot overmaat van ramp was juist op die dag de stroomtoevoer onderbroken, maar zelfs dat vonden de pupillen spannend!!! Ze merkten gelijk het verschil met de stad, maar hebben zich gauw aangepast, want in het binnenland is er geen luxe.

Kali Gaytrie , begeleider en moeder van twee leerlingen vertelt.....

Dag 2 Zaterdag 23 november 2012

Bezoek aan het dorpshoofd

De pupillen waren allen vroeg op voor de ochtendgymnastiek met muziekleraar Jason Eduards. Daarna werd een bezoek gebracht aan de vervanger van het zieke dorpshoofd, hoofdkapitein "Granman Atjone". Samen is het lied "Mi Kondre Tru Mi Lobi Yu" gezongen en een geschenk overhandigd aan de kapitein door de leerling, Germar Altman.

Bezoek aan Nason

Op weg naar Nason kwamen we langs de Boni Doro Sula. Van de gids kregen de pupillen het verhaal over Boni, de vrijheidstrijder, te horen. Ook het Nassau gebergte konden we in de verte zien. Heel mooi gezicht was dat met een regenboog. Na een uurtje varen kwamen we aan in Nason en brachten we een bezoek aan de basisschool Anton Donisi school. De leerlingen van deze school waren er allemaal in verband met de viering van Srefidensi en in afwachting van ons. Er zijn enkele workshops gehouden met de leerlingen en de leerkrachten van de Anton Donisie school. Ook waren er optredens van onze pupillen. De leerlingen van de school waren heel verbaasd over wat de kinderen van "de stad" allemaal konden doen met muziekinstrumenten.

Na de workshops "Blokfluit" en "Percussie" mochten zij ook optreden. Ruim 30 leerlingen van de school hebben geparticipeerd in een blokfluit workshop met Juf Georgine Eduards van Mi Agida. Vijf leerkrachten van Nason en Langatabiki hebben intensief meegedaan aan de workshop "De muziekleerkracht is de Motor", onder leiding van Juf Liesbeth Peroti. Aan beide scholen werd aan de muziekleerkracht een pakket overhandigd bestaande uit 25 blokfluiten, 15 lesboeken, 2 muziekstaanders, 4 eitjes sek'seki's, en 15 paar claves (dit zijn uit hardhout gemaakte stokken, die op elkaar geslagen worden om geluid voort te brengen). De leerkrachten werden op het hart gedrukt om meer aan muziek, dans en drama te doen, omdat dit een positieve invloed heeft op de schoolresultaten en het gedrag van de kinderen.

Op weg naar Wadaa

Na een uurtje varen vanuit Nazon over stroomversnellingen, kwamen we rond 5 uur aan te Wadaa, een adembenemende plaats diep in het binnenland, dichtbij ons buurland Frans-Guyana aan de grensrivier Marowijne. We zijn hartelijk ontvangen door de beheerder, de heer Adriaan. De pupillen mochten gelijk een bad nemen in de rivier. Na de maaltijd werd er een workshop gehouden met de pupillen "De Susa en Awasa dans". Daarna werd er met de instrumenten naar hartenlust 'gejammed'.

Dag 3 Zondag 25 november 2012

Srefidensi in het Marowijnegebied

In de vroege ochtend hebben we in verband met onze Onafhankelijkheidsdag uit volle borst het Volkslied gezongen: een emotioneel moment. Daarna werd de workshop “Muziek en Motivatie” verzorgd, gevolgd door presentaties van de pupillen.

Terug naar Snesikondre en Paramaribo

Op de terugweg werd er in Moengo nog een laatste workshop “Evaluatie & Zelfreflectie” gehouden met de pupillen. Goed en veilig kwamen we rond half acht in de avond aan bij onze eindbestemming : NAKS Muziekschool Mi Agida.

We hebben gezamenlijk afgesloten met een dankwoord aan elkaar en vooral aan de organisatie, met de yell “NAKS Muziekschool Mi AgidaYoh....” De pupillen waren gehoorzaam en spontaan, hebben met alles meegedaan en waren vooral behulpzaam bij het laden en lossen van de spullen. Ze hebben zich voorbeeldig gedragen, maar dat verwacht je ook van ze als pupillen

van NAKS en met docenten als Georgine Eduards, Liesbeth Peroti en Jason Eduards. Deze reis zal nog lang in ons geheugen als onvergetelijk blijven..... Dank aan het hele team van de NAKS Muziekschool ‘Mi Agida’.

Renate Wouden: “NAKS staat open voor suggesties voor service naar de klanten toe”

Sinds december 2012 is NAKS gestart met het verhuren van gerenoveerde ruimten aan derden. Om alles efficiënt en effectief te laten verlopen is er een manager aangesteld, Renate Wouden-Bhugwandas. Mw. Wouden is jarenlang directielid van het Nationale Vrouwen Beweging (NVB) geweest. Binnen de NVB coördineerde zij alle het programma “Capaciteitsversterking Vrouwen groepen”. Zij doet al 10 jaar aan vrijwilligers werk voor NAKS.

Focusgebied

“Er is een vijftienplan gemaakt voor de economische versterking van NAKS. Ik help dit plan uit te voeren. In de beginperiode van de uitvoering van de Club 100 fundraisingcampagne heb ik ook mijn ondersteuning verleend” vertelt mw. Wouden. “Bij deze campagne gaat het erom dat diverse personen op vrijwillige basis een vaste maandelijkse bijdrage tussen 25 en 200 SRD per bank overmaken of een eenmalige jaarlijkse bijdrage doen.

Ook ben ik op het idee gekomen om in deze fase het idee van de muurreclames voor NAKS weer op te pakken. Bedrijven kunnen dan voor een jaarlijks huurbedrag een reclame plaatsen op de buitenmuren van NAKS. Dit project is nu in uitvoering”.

Verhuur accommodaties

“Momenteel coördineer ik de zaalhuur. De bouw- en inrichtingsactiviteiten zijn ten einde. We beginnen met het verhuren van twee zalen. Na een paar maanden komt er een derde bij. We hebben een zaal met ruimte voor 150 tot 200 personen en een kleinere voor 25 tot 30 personen. De huurders kunnen naast

het huren van de zaal ook gebruik maken van alle benodigde apparatuur zoals geluidsinstallatie, beamer en scherm, flatscreen voor het vertonen van Dvd's. Voor het bedienen van het technische apparatuur is het ook mogelijk om assistentie van het NAKS-team te krijgen.

Als extraservice krijgen de huurders gratis internet. Dat is belangrijk voor seminars, workshops en conferenties. Ook hebben wij comfortabele stoelen. En indien gewenst kan ook voor consumptie gezorgd worden. Om alles in goede banen te leiden werk ik met een team van NAKS-ers.”

Renate Wouden doet een beroep op de NAKS Tori lezers om deze informatie door te spelen naar organisaties en personen zodat deze het besluit kunnen nemen om de zalen te huren. “Wij staan open voor suggesties voor service naar de klant toe”.

De Organisatie voor Gemeenschapswerk NAKS heeft als onderdeel van haar vijftienprogramma 2011-2015 drie hoofdlijnen uitgezet, waaronder de economische verzelfstandiging van de organisatie. Een van de stappen in dit verband is het verhuren van conferentieruimten aan organisaties, instanties en bedrijven. De drie ruimten die we ter beschikking hebben voldoen aan de eisen die nodig zijn voor het organiseren van verschillende activiteiten: receptie, workshop, conferentie, vergadering, diner, enz. In de grootste ruimte kunnen wij 150 tot 200 personen accommoderen, afhankelijk van de geplande activiteit. In de kleinste zaal kunnen wij 20 personen opvangen. Wij bieden een rustige omgeving met prettige, gekoelde zalen, goede stoelen, aangeklede tafels, audiovisuele apparatuur, parkeergelegenheid (in de namiddag) en indien gewenst kan voor consumptie gezorgd worden.

Wij roepen u op om personen, bedrijven, organisaties in uw omgeving te stimuleren om gebruik te maken van deze lokalen om zodoende een bijdrage te leveren aan de economische versterking van onze organisatie.

Voor reservering kan contact opgenomen worden met het NAKS secretariaat van maandag t/m vrijdag tussen 8.00 u en 14.00 u aan de Thomsonstraat 8. U kunt bellen naar het nummer 499033 of 8782425, e-mailen naar het e-mailadres renate@sr.net met een naar c.c. joronk@hotmail.com; hebdytante@hotmail.com en cultorgnaks@yahoo.com.

Enkele NAKS TORI lezers hebben aan de redactie doorgegeven dat zij de serie over het Winti boek van J. Zaalman toch nog moeilijk vonden. Op verzoek van de redactie heeft de heer Zaalman - met steun van Dorenia Babel die zich in deze materie heeft verdiept - een vereenvoudigde versie over de wintileer uitgewerkt. Deze presenteren wij in 3 afleveringen aan u.

Winti is veel meer dan wat er in de kanpu of elders gebeurt. Het houdt veel meer in dan de koti luku, a dansi, a bari winti, obyaprey of fu abi a moro bigi winti.

Het gaat bij Winti in eerste instantie om het uitdragen van basisprincipes, zoals die op geëigende manier worden verkondigd, zodat mensen weten waarmee ze bezig zijn. Deze basisprincipes worden ingezet om de mens geestelijk te voeden waardoor hij zinvol kan leven.

Wat betekent Winti over het algemeen:

- Taalkundig bekeken betekent het woord Winti: wind.
- In Suriname wordt met het woord Winti ook het geloof aangegeven. Het geloofssysteem heeft naar de ontstaanswijze een Afrikaans-Surinaamse achtergrond, maar het geloof zelf is universeel en kan door een ieder worden beleeden. Winti is in Suriname tijdens de slavernij ontstaan. De basis van Winti is de samenvoeging van verschillende denkwijzen over het geloofsleven van de mensen uit de verschillende stammen en gebieden van Afrika die hier naartoe zijn gebracht voor het verrichten van slavenarbeid. Al deze stammen met hun eigen cultuur, religieuze traditie en gedachte/filosofie over het geloofsleven, zijn hier op de Surinaamse bodem tot één samengesmeed.
- Met het woord Winti wordt eveneens bedoeld de geestelijke invloeden die maken dat het leven stand houdt. Deze invloeden maken dat de mens van nature en door aanleg in staat is om zijn weg ('waar naar toe?') te kiezen. De geestelijke invloeden worden volgens de principes van het geloof eveneens winti genoemd en naar de omgeving waarin ze van toepassing zijn of functioneren, worden ze onderverdeeld in gronwinti, busiwinti, watrawinti, en tapuwinti.
- En tenslotte wordt met Winti bedoeld: de Universele Geest of God, oftewel: Anana Kedyaman Kedyanpo.

De beleving van Winti kent twee uitgangspunten:

1. Geloof hebben in Anana Kedyaman Kedyanpo
2. Geloven en beleven of overtuigd zijn.

In Winti gaat het om een samenspel tussen geest en mens, waarbij de innerlijke en uiterlijke aspecten van het leven worden benadrukt.

- De innerlijke aspecten zijn het leven, zoals de mens van binnenuit geleid wordt en dat is de wil om te leven en te overleven. De vraag rijst hierbij: 'Wie of wat ben ik en wat ben ik waard?'
- De uiterlijke aspecten omvatten alles wat zich rondom de mens afspeelt. Dus: de wijze hoe ik het leven ervaar, mijn uitstraling en de manier waarop ik leef.

De basis van het geloof is de mens zelf, die centraal staat in het leven:

- De mens moet komen tot zelfreïning.
- De mens moet in het reine zijn met zichzelf.
- De mens moet in harmonie leven met alles wat hem bindt. Dat zijn: zichzelf, zijn naasten, de natuur en zijn omgeving.
- De mens moet het gevecht binnen in hem en de problemen die van buiten op hem afkomen in balans houden.
- De mens moet weten dat het leven van zijn voorouders van invloed is op zijn eigen voortleven; hij leeft van hetgeen hij heeft meegekregen. Door zijn cultuur (klederdracht, eetpatroon, begi, religie, verhalentraditie en andere gewoonten) is hij daaraan verbonden.
- De mens moet zijn verantwoordelijkheden en plichten kennen.

Het zich één voelen met het leven en de leefomstandigheden is een vorm van zelfreïning. Hierdoor groeit de mens tot een succesvolle persoon en kan hij aannemen en afstoten naar believen.

Door te weten wie je bent, te geloven in wat je kan en met volle overtuiging aan de slag te gaan, zal jouw inzet beloond worden en zal je de gestelde doelen behalen.

Henny Panka: “De liefde voor muziek bracht mij in contact met NAKS”

Wat doe je als je een SMS op je mobiel krijgt die luidt: van Giesla: Henny wordt 55 we gaan hem verrassen, maar hij mag het nog niet weten. Robert Knott is een goede vriend van het gezin Panka en persoonlijke vriend van Henny . Toen hij die sms kreeg liet hij op dat moment een lange vriendschap van ruim 35 jaar even de revue passeren, hij vroeg zich tegelijkertijd af of de tijd werkelijk zo snel voorbij raast. In dit kader sprak hij met Henny over zijn toetreding tot NAKS en zijn sociaal leven.

Als jongeman uit het district Para kwam Henny net als vele districtsjongens naar Paramaribo om te werken en een carrière op te bouwen in plaats van naar het buitenland te vertrekken. Henny vertelt zelf het verhaal over zijn levensloop .

Hoe het allemaal begon

Ik ben geboren op 27 augustus 1957 op de plantage Hannover in het district Para. Daar heb ik de lagere school bezocht vervolgens kwam ik terecht op de Muloschool op Lelydorp om daarna als drop-out de vakschool voor volwassenen in Paramaribo te mogen bezoeken.

Afgestudeerd als bouwvakker heb ik voor verschillende bouwbedrijven in Paramaribo gewerkt.

In 1978 sloot ik mij aan bij de Nationale Jongeren Beweging (NJB), waar ik enorm veel geleerd heb en ik als het ware gevormd en klaargestoomd werd om deel te nemen aan het maatschappelijk leven.

De overschakeling van plantage naar 'big city' Paramaribo was bijzonder groot. Je bent niet assertief, alles is ja en amen. Daarom zeg ik dat de NJB voor mijn vorming gezorgd heeft, ik heb daar geleerd om neen te zeggen wanneer je neen bedoelt, ik heb geleerd voor mezelf op te komen. In die periode heb ik ook de PD opleiding boekhouden gedaan die ik niet afgerond heb om in 1982 voor één jaar naar Cuba te vertrekken om daar kennis op te doen op het gebied van jeugdwerk.

Na mijn terugkeer uit Cuba heb ik mij ingeschreven op de 3-jarige opleiding tot Maatschappelijk Opbouw Werker op MBO niveau om mij daarna d.m.v. verschillende cursussen te bekwamen op het gebied van Organisatie en Human Resource Management, evenals trainingen op het gebied van huiselijk geweld. In 1980 trad ik in dienst van de overheid en ben momenteel verbonden aan de Dienst Maatschappelijk Opbouw Werk van het Ministerie van Sociale Zaken.

“Als manager moet je goed leiderschap aan de dag leggen en voorbeeldig zijn”

Ons gesprek neemt nu een andere wending en wij wilden van Henny weten hoe het eerste contact met NAKS ontstaan is. Het was de liefde voor muziek die hem in contact bracht met NAKS. Omdat hij bijzonder veel bewondering had voor zijn twee neven die lid waren van de muziekgroep van NAKS in de zestiger jaren. Hijzelf werd in 1988 lid van NAKS en kwam terecht bij de afdeling Kawina, om in 1990 onder leiding van voorzitter Eric Rudge op te klimmen tot bestuurslid. Zijn werkzaamheden omvatten het beheer van terreinen en opstellen, manager van een van Suriname's beste muziekgroepen: NAKS Kaseko Loco. Ook heeft Henny de coördinatie van het renovatie project van NAKS op zich genomen.

NAKS Kaseko Loco heeft in de jaren die achter ons liggen niet alleen lokaal maar ook internationaal enorm furore gemaakt. Zij heeft optredens mogen verzorgen in Frans Guyana, in haast alle districten en het verre binnenland, en meegedaan aan het populaire muziekfestival Fete de La Musique, Guyana (Carifesta), New York en Nederland horen tot de plekken op de aardbol die bezocht zijn en waar de Surinaamse volksmuziekformatie heel veel mensen blij heeft gemaakt met optredens.

“Als we optreden voor een publiek dat niet alleen uit Surinamers bestaat zorgen wij ervoor dat we letten op onze performance. Er komt een show element bij, we besteden veel aandacht aan onze kleding en de manier waarop we ons als artiesten presenteren aan het publiek. We hebben dit jaar nog meegedaan aan een zomerfestival in Almere (Nederland) waar we samen met Cross Faya uit Barbados mochten optreden, en geloof me, het publiek was helemaal weg van wat wij daar hebben neergezet. Ons optreden, waar dan ook, komt altijd goed over. De mensen genieten ervan. Ik denk inderdaad, zoals u stelt, dat het Naks Kaseko Loco team als geheel gezien kan worden als ambassadeur van Suriname en dat wij ons land op muzikaal gebied op een waardige wijze uitdragen. Als manager zal je ervoor moeten waken dat je goed leiderschap aan de dag legt en voorbeeldig bent. Kunstenaars, en in dit geval muzikanten, gedragen zich op een bepaalde manier. Je moet nooit iemand het gevoel geven dat je naast je schoenen wilt gaan lopen of dat jij de baas bent. Het is geven en nemen, als je een fout hebt gemaakt moet je mans genoeg zijn om sorry te zeggen”.

Henny Panka legt er de nadruk op dat voor hem de jaren die hij heeft doorgebracht bij de Nationale Jongeren Beweging (NJB) bijzonder waardevol zijn geweest. Hij zegt dat daar de basis is gelegd voor goed leiderschap. Als jongerenleider kreeg hij geen salaris voor zijn diensten aan de organisatie, hij beschouwde dat toen als een roeping. Terugkijkend heeft hij soms heimwee en verlangt hij terug naar die periode. Eerlijk zijn, verantwoordelijkheid kunnen dragen dat zijn de voorwaarden voor goed leiderschap en natuurlijk ook de theoretische opleidingen.

Definitie van cultuur

Henny gaat hierop in door te stellen dat er een grote misvatting bestaat over het woord cultuur wat ook op de organisatie NAKS van invloed is. Men associeert NAKS al te vaak met de wintcultuur, wat niet juist is. NAKS is een organisatie voor cultuur en gemeenschapswerk. Lid zijn van de organisatie wil zeggen dat men vrij is in zijn geloofsovertuiging. Bij het binnenstappen, zal men dus niet bekeerd worden tot het wintgeloof.

De organisatie beschikt over een muziekschool, een soos voor zestig plussers, een setdans vereniging, we proberen alle aspecten van onze cultuur te bevorderen. Onze kookkunst behoort tot een deel van onze cultuur. Neem bijvoorbeeld onze kleding. We gaan in Suriname voornamelijk westers gekleed, terwijl de geschiedenis van de Bigi Koto bij weinig mensen bekend is. Omdat u mij vraagt naar mijn definitie van cultuur wil ik u zeggen dat wij hier een leus hebben die als volgt luidt: “no sidon na bakra sturu, fu seri yu nengre oso bangi”. Letterlijk vertaald: “verloochen je afkomst niet”. Wij trachten in NAKS bewustwording met betrekking tot de eigen cultuur te ontwikkelen en liefde voor het eigene te bevorderen.

De grote Bob Marley zegt in één van zijn liederen: “If you don’t know your history, don’t ask me who the hell you think I am”. Vrij vertaald: leer je geschiedenis kennen dan zul je dat van een ander ook kunnen waarderen. Daar staat NAKS voor.

Voor de lezers die het nog niet wisten, Henny Panka is de vader van de bekende rapper Enver Panka. Het is daarom interessant om van hem te weten hoe hij omgaat met populariteit als persoon. Henny is hierover vrij duidelijk en zegt nooit het gevoel te hebben populair te zijn ondanks het feit dat hij leiding geeft aan een zeer bekende muziekformatie. Dat ligt nu eenmaal niet in zijn aard. Hij zegt nog steeds dezelfde bescheiden jongen uit de Para te zijn gebleven, die echter wel assertief geworden is. Hij heeft een zoon die momenteel erg populair is bij jongeren en heeft zich erop toegelegd hem uit te leggen dat populariteit niet alles is. Als vader is hij constant bezig hem erop te wijzen dat populariteit twee kanten heeft. Het kan je maken, maar ook breken.

Enver is ook lid van NAKS Kaseko Loco en praktisch na elk optreden is er een gesprek tussen vader en zoon. Jongeren hebben nou eenmaal een bepaalde manier van elkaar bejegenen maar tegen ouderen dien je correct te blijven. Henny zegt dat hij het meekreeg van ouders en dat draagt hij over aan zijn kinderen en aan de leden van de muziekgroep wanneer zij met ouderen communiceren. Van zijn vrouw heeft hij gedurende de pe-riode van zevententwintig jaar huwelijk ook alle medewerking gekregen. Ik ben trots op Enver voegt Henny eraan toe.

Wijze lessen en de toekomst

Op onze vraag welk advies hij heeft voor jongeren die in zijn voetsporen willen treden of zich willen aansluiten bij NAKS, zegt Henny Panka zeer overtuigd: “NAKS staat altijd open voor alle jongeren, wie je ook bent. Je mag lid worden van de organisatie of als je een scriptie wilt maken ben je ook welkom. Aan jongeren wil ik meegeven, studeer, studeer en studeer. Doe dit zolang je kunt omdat dit de basis is voor je toekomst. Ik had niet de mogelijkheid dat te doen, hoewel ik het altijd gewild had. Grijp alle kansen om een succesvolle Surinamer te zijn.

Mijn grootste wens voor NAKS is dat wij mogen uitgroeien tot een professionele organisatie met voltijdse medewerkers en een stabiele financiële situatie waardoor we activiteiten op het sociaal maatschappelijk vlak kunnen financieren. Met het nieuwe bestuur dat nu aanzit, werken we naar NAKS nieuwe stijl. Met je talenten moet je geld kunnen verdienen.

We moeten ons verder ontwikkelen om op bedrijfsmatige wijze onze diensten aan de gemeenschap te bieden zodat we niet volledig afhankelijk zijn van donaties van buiten. Ik denk aan het verhuren van expo- en conferentieruimte, het exploiteren van een cateringbedrijf, het opzetten van een bedrijf voor entertainment en decoratie. Op dat niveau wil ik NAKS in de toekomst zien en daaraan geef ik mijn volle medewerking”.

De redactie van deze nieuwsbrief dankt Henny Panka voor dit vraaggesprek en wenst hem alle succes toe bij zijn werkzaamheden. Op naar de zestig Henny.....

Rosanna Woudt: “Ik ben heel goed opgevangen”

Contacten met NAKS

“Jaren geleden is mijn vader in Suriname geweest en hij is toen ook bij NAKS langs geweest. Hij werkt in het onderwijs en kwam met een aantal collega's bij Naks langs. Hij vond Naks wel een leuke en actieve organisatie en dacht dat een stage bij NAKS wel goed zou aansluiten bij mijn studie Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie. En dat klopt!”

De NAKS stage

“Deze duurt drie maanden, van eind oktober tot eind januari. Mijn stage heeft te maken met het entertainmentbedrijf dat NAKS zal opzetten en waarvoor er gegevens nodig zijn ter voorbereiding van het bedrijfsplan. Ik houd mij vooral bezig met het verzamelen van gegevens over de verschillende dienstverlenende en entertainmentactiviteiten die nu reeds binnen NAKS plaatsvinden en die verbonden zouden kunnen worden met het bedrijf: de aard van deze activiteiten, huidige prijzen voor de service, de motivatie om deel te nemen aan het bedrijf, de behoefte aan training, equipment, materialen, menskracht enzovoorts. Daarnaast onderzoek ik ook wat de leden van NAKS van de organisatie vinden. Wat vinden ze goed, wat kan beter? Waar moet rekening mee gehouden worden, ook in het kader van de opzet van het bedrijf. De verzamelde gegevens zal ik dan analyseren en in kaart brengen, om te kunnen zien wat er nog nodig is om te groeien naar de professionaliteit die gewenst is.”

Opvang in NAKS

“Iedereen was aardig en er werd zelfs gezegd “je wordt mijn zus, je bent deel van de familie!” Ik ben goed opgevangen. Aan alles merk je dat mensen hier hartelijk zijn. In Nederland kan men toch wat afstandelijk overkomen wanneer er nieuwe mensen arriveren. Ik vind het heerlijk dat iedereen zo lekker van lachen houdt. Ik hoor dagelijks verschillende lachsalvo's voorbijkomen. Wat mijn verwachtingen over Suriname betreft: ik had verwacht dat er een relaxte mentaliteit zou zijn en dat klopt ook. Binnen NAKS is de mentaliteit ook zo maar het is daarnaast wel een actieve organisatie. Van tevoren had ik NAKS Tori gelezen, maar ik wist niet echt hoe het er in de praktijk aan toe zou gaan. Het is nu wel duidelijk dat mensen zich binnen NAKS thuis voelen, er is een soort familiegevoel, dat had ik voorafgaand aan de stage al begrepen maar nu ervaar ik het zelf ook.”

Bedankt!

Op het moment dat u deze Tori leest, is de stage van Rosanne Woudt alweer voorbij. Ze is iedereen die heeft meegewerkt aan het onderzoek erg dankbaar voor hun medewerking en daarnaast wil ze alle afdelingen en de leden die haar zo gastvrij hebben ontvangen hartelijk bedanken. Ze wenst Naks en haar leden alle goeds en hoopt dat NAKS bedrijf een groot succes gaat worden. Haar tijd in Suriname was fantastisch, mede dankzij al het personeel, het bestuur en de leden van NAKS. Heel graag komt ze nog een keer terug in SU en bij NAKS, voor nu: odi, odi!

Melvin Boerleider behaalt diploma Verpleegkundige

Melvin Boerleider, bestuurslid van NAKS Wan Rutu, geboren 29 december 1984, vertelt over zijn passie voor de gezondheidszorg. "Mijn liefde voor de gezondheidszorg begon toen mijn moeder ziek werd. Ik beloofde arts te worden om haar te genezen. Na haar dood, ging het even mis op de mulo. Ik schreef mij, na twee keren te zijn blijven zitten door eigen schuld, in op de lbgo-school. Daar kwam ik tot het besef dat ik mijn leven moest veranderen. Het drong tot mij door dat ik geen arts meer worden kon en mijn liefde voor de verpleging begon te groeien. Toen ik in de 4e klas van het lbgo zat besloot ik me aan te melden bij het ziekenhuis voor een opleiding. Ik kwam als jongste van de selectie, op 1 november 2002 op 17 jarige leeftijd, in dienst van het Diakonessenhuis als student ziekenverzorger. Op 21 januari 2007 studeerde ik af en werd op 8 maart beëdigd en uitgeroepen tot de bestgeslaagde ziekenverzorger van het jaar. Ik kwam te werken op mijn levelingsafdeling, de interne geneeskunde van het ziekenhuis en mocht meteen verder studeren als beloning voor mijn prestatie.

Van ziekenverzorger tot verpleegkundige

Ik startte de brugklas (propedeuse opleiding) in augustus 2007 en behaalde mijn certificaat in 2008, waarna ik meteen mocht starten met de opleiding tot verpleegkundige op 1 oktober 2008. Mijn motto is altijd geweest, "waar er een wil is, ontstaat er een weg". Op 30 oktober jl. studeerde ik af van het EFS- College COVAB, de centrale opleiding voor verpleegkundigen, waar ik vele jaren mocht studeren. Nu wacht ik mijn beëdiging af, waarna ik mezelf een bevoegde en bekwame verpleegkundige mag noemen. Ik houd van mijn werk en zal het altijd met liefde blijven doen. Ik moet nu een keuze maken in welke richting ik mij wil specialiseren. In het ziekenhuis proberen verschillende partijen mij te interesseren: verloskunde, intensive care, operatiekamer, kinderverpleegkunde en de interne geneeskunde, dit vanwege mijn prestaties. Mijn hart gaat uit naar de interne geneeskunde en intensive care omdat ik van "actie" houd.

Toetreding tot NAKS

Als tiener was ik altijd nieuwsgierig en wou heel graag weten hoe ik in elkaar zat, mijn cultuur en alles erom heen. In 2003 zag ik een programma over NAKS op de televisie en Darell Geldorp vertelde over de jongerengroepen van NAKS en mijn belangstelling was meteen geprikkeld. Ik wist niet hoe ik lid kon worden van de groep, dus zocht ik via kennissen contact met mensen van NAKS. In 2005 had ik contact toenmalige voorzitter van Wan Rutu, Lucien Gambier, zijn nummer te achterhalen. Ik mocht meelopen en was meteen verkocht. In mei 2005 werd ik toegelaten als lid van NAKS Wan Rutu en Ala Firi, waar ik thans ook enkele jaren de 1e secretaris van het huidig bestuur ben. Ik ben een actief NAKS lid en geniet er na al die jaren nog steeds van.

Deelname NAKS aan SURE Suriname: where Dutch design meets Suriname craft

De workshop/training tentoonstellingsvormgeving en -productie

Deze heeft plaats gevonden in De Hal aan de Grote Combéweg 45 van maandag 12 t/m donderdag 15 november 2012. Als deelnemer aan deze activiteit doet Renate Blaaspip-Galdehy het volgende verslag. "Het was een leuke workshop op niveau, en het was een creatieve groep. Ik heb met mijn expertise evenveel inbreng gehad als alle andere deelnemers."

De expositie

De strakke slakommen van hout met houtsnijwerk detail, solide snijplanken van verschillende Surinaamse houtsoorten, in open vuur gestookte keramische schalen en de vele andere producten die op de tentoonstelling stonden, zijn het resultaat van een unieke samenwerking tussen Surinaamse crafters en Nederlandse ontwerpers. Uitgaande van het concept de 'Surinaamse Tafel' en gebaseerd op de speciale talenten en vaardigheden van de Surinaamse crafters, werd deze bijzondere lijn van producten in Nederland ontworpen: een prachtige fusie van authentiek Surinaamse decoratie- en productiemethodes met hedendaagse Nederlandse designinzichten.

We hebben als cursisten van de workshop gezamenlijk gebrainstormd en zijn toen op het idee gekomen om middels een 'catwalk' de producten te showen. Omdat wij te maken hebben gehad met makers van Suriname (Marrons en Indianen) hebben we de cultuur ook opgenomen in de show. Wij hebben modellen van Naks Wan Rutu ingezet: Darell Geldorp, Lorenzo Simson en Janine en ook Esperanza van On Stage en Lucien Blaaspip. Ernie Wolf (drum groep Okobua) heeft de modellen muzikaal begeleid. Het is een mooie show geworden, eigenlijk boven onze verwachting en er waren veel bezoekers. Ik ben trots dat we als een Naks familie goed werk hebben geleverd en dat wij zo een groot aandeel in het eindproduct hebben gehad. De expositie werd uitgevoerd door Readytex Crafts en Designers at Work, met steun van de Nederlandse Ambassade.

Y'e kor'mi

Di mamanten, mi nanga yu
s'don

N'a lanki fu na bedi
y'e ferter'mi fa yu o set'kon
na libi fu mi nanga yu
net'yuru yu kon na oso,
dan yu gi mi wan steyf'
fonfon

Luku mi skin
A e hat'lek prin
e sutu mi ala sey
dat'disi no e go psa moro
no wan dey
Na wan bigi ley

Marlene Babel

Wat maakt een huwelijk succesvol. Mw Agnes Burleson-Houwen woonde een huwelijksvoltrekking bij. Ze was ontroerd van hetgeen zich heeft afgespeeld en deelt dit met ons.

Ik woonde laatst de huwelijksceremonie bij van de dochter van vrienden. De zaal waar het huwelijk zich voltrok zat vol blije gezichten van familie, vrienden en kennissen. Zij zaten allemaal vol spanning te wachten op de komst van de bruid." Eindelijk" kwam het paar binnenschrijven. Wat zagen zij er mooi stralend en gelukkig uit. Met staande ovatie en applaus werden ze verwelkomd. Het maakt mij blij en het ontroert mij wanneer ik jonge mensen zie, die vol vertrouwen, enthousiasme en goede moed elkaar beloven de ontdekkingsreis van het huwelijk te gaan maken.

De vrouwelijke ambtenaar die het huwelijk voltrok las voor wat het bruidspaar haar tijdens het kennismakingsgesprek verteld had. Zij kennen elkaar nu een jaar. Omdat dit goed voelt, willen zij met elkaar trouwen. Zij zijn geen voorstander van het principe "in ieder stadje een ander schatje", al dan niet achterlatend met een kind. "Trouwen" is voor beiden een logisch gevolg van hun liefde voor elkaar. Zij willen dat hun kinderen straks in een gezin opgroeien, waar beide ouders een rol hebben, en verantwoordelijkheid dragen voor de opvoeding. Dit is het voorbeeld dat zij van hun ouders hebben meegekregen. Beide ouders zijn getrouwd en nog gelukkig met elkaar. De ouders zaten te glimmen van trots, dit hoort iedere ouder graag.

De motivatie van het paar om te trouwen bevestigde voor mij weer eens hoe belangrijk een gezin is bij de opvoeding en vorming van kinderen en volwassenen. Een goed voorbeeld doet meestal goed volgen. Omdat hun ouders een goed voorbeeld geven hoe je met elkaar omgaat in een huwelijk, hebben zij geleerd keuzes te maken. Iedereen in de zaal was stil, blijkbaar onder de indruk van hetgeen de ambtenaar voorlas. De trouwbelofte die vervolgens afgelegd werd klonk zeer overtuigend.

Daarna mochten de aanwezigen het paar gelukwensen. Zij genoten zichtbaar van elkaar en van de aandacht die zij kregen. Genieten jullie van elkaar en van dit "moment" dacht ik, morgen begint jullie ontdekkingsreis pas echt. Morgen

zal jullie liefde voor elkaar omgezet gaan worden in concreet gedrag. Zal jullie liefde bestand zijn tegen de golven op zee? Jullie nemen immers beiden je mooie en minder mooie kanten mee op reis. Jullie zullen veel van jezelf en van elkaar ontdekken tijdens deze boeiende en uitdagende reis. Jullie zullen er achter komen dat samenleven met elkaar een inzet vraagt van honderd procent, en dat daarvoor communicatieve vaardigheden nodig zijn. Hoe maak je op een goede manier wensen, verwachtingen, wat je wel of niet leuk vindt, wat je wel of niet prettig vindt of accepteert aan elkaar duidelijk?. Daarbij is hoe je iets zegt, en de uitdrukking op je gezicht van even groot belang. Gelukkig zijn dit zaken die je kunt aanleren. Jullie zullen ontdekken dat liefde net een plant is, die goed verzorgd moet worden om niet dood te gaan. Hoe zullen jullie omgaan met je portie voor- en tegenspoed?. Als de ontdekkingsreis voorspoedig verloopt komen zij erachter dat liefde onder andere is: vasthouden van warmte, intimiteit, humor en betrokkenheid, naar elkaar luisteren en eerlijk zijn, kritisch zijn naar elkaar. Dat met elkaar van mening verschillen mag, dat je respectvol met elkaar omgaat en blijft communiceren, elkaar ruimte laat voor groei en ontwikkeling.

Het wordt hard werken tijdens de ontdekkingsreis. Maar oefening baart kunst, deze twee stralende, enthousiaste, jonge mensen hebben mogelijkheden genoeg in zich om hun ontdekkingsreis tot een succesvol huwelijk te laten uitgroeien.

In verband met de Onafhankelijkheidsdag 2012 en in verband met haar 10-jarig bestaan heeft de jongerenafdeling NAKS Wan Rutu op 24 november jl. een fundraisingactiviteit georganiseerd. Dit is een van de activiteiten waarbij deze jongerenafdeling fondsen verwerft voor de realisatie van de vele projecten in 2013. Het fosten menu dat gevarieerd was, zag er als volgt uit:

- Noyti mi sa fergiti pinda supu
- Switi dyaripesi moksi aleysi
- Watramofo kronto aleysi
- Wan steysi kronto bana
- Wan prisiri anitriberi
- Swa watra
- Froktu watra
- Sap
- Gingabiri
- Syuru

De bezoekers-velen in aantal-werden vergast met zang en dans van deze groep jongeren.

Joan Kassels: “Een auto in mijn schutting”

Met dit bericht werd de NAKS familie opgeschrikt door Joan Kassels van het NAKS Secretariaat. Inderdaad: het zal je maar overkomen.

“ik was in de woonkamer toen ik plotseling een klap hoorde. Ik moest echt wel bijkomen toen ik ontdekte wat het was. Een auto in mijn schutting. Gelukkig is iedereen ongedeerd gebleven,” vertelt Joan. Het geval heeft zich in de maand november voorgedaan. De verzekering heeft intussen ervoor gezorgd dat de schutting is gerepareerd.

Prostaatkanker of prostaatacarcinoom, is een vorm van kanker die in de prostaat begint. Signalen van prostaatkanker kunnen dezelfde zijn als die van een vergrote prostaat, onder andere een verzwakte straal tijdens het urineren, 's nachts frequenter moeten plassen en het onvermogen om de urine lang op te houden.

Een vergroting van de prostaat kan zowel een goedaardige als kwaadaardige oorzaak hebben; de symptomen zijn vaak van eenzelfde aard:

- veelvuldig aandranggevoel
- moeite met het op gang komen van de urine
- het lukt niet om een constante straal urine te houden
- vaak een 'residuevoel', waarbij de patiënt ervaart dat er nog urine in de blaas zit
- dikke benen door oedeemvorming
- algehele gevoel van zwakte
- gewichtsverlies.

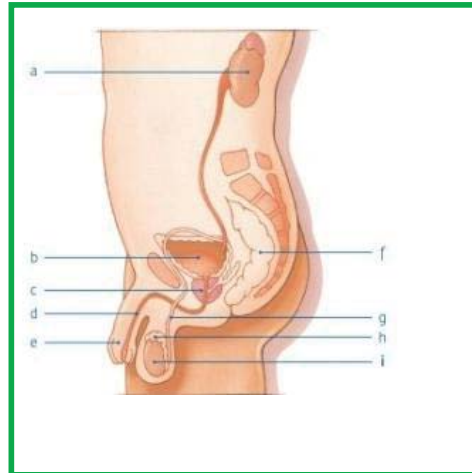
Klachten

Plasklachten kunnen zowel bij een goedaardige prostaatvergroting als bij een prostaatkanker passen. Echter, doordat prostaatkanker vooral groeit in die delen van de prostaat die niet dicht bij de plasbuis zitten, zijn slechts in zo'n 4 % van de gevallen plasklachten de ingangsklachten bij een prostaatkanker.

Verder kunnen er meer klachten optreden, afhankelijk van hoe ver gevorderd de kanker ten tijde van de diagnose is. Welke aard deze klachten hebben, ligt vooral aan de mogelijke uitzaaiingen. Uitzaaiingen komen niet vaak voor bij prostaatkanker, maar het is mogelijk dat dit gebeurt.

Risicofactoren

Over de oorzaken van prostaatkanker is nog niet veel bekend. Hoge leeftijd is de belangrijkste risicofactor voor het ontstaan van prostaatkanker: 80% van de gevallen en 90% van de sterfte komen voor rekening van mannen ouder dan 65 jaar. Bij 80-ja-

Zijaanzicht prostaat:

- A. Nier
- B. Blaas
- C. Prostaat
- D. Plasbuis
- E. Penis
- F. Dikke darm
- G. Zaadstreng
- H. Bijbal
- I. Zaadbal

rigen die aan een andere oorzaak overlijden blijkt een groot deel (tientallen procenten) ook prostaatkanker te hebben, zonder symptomen. Prostaatkanker komt relatief vaker voor bij mannen van het negroïde ras.

Het onderzoek bij de dokter

Bij het stellen van de diagnose wordt er gebruik gemaakt van verschillende onderzoeken waarbij het lichamelijke onderzoek en met name het rectaal toucher meestal het eerst plaatsvindt. Door het aftasten van het oppervlak van de prostaat, door middel van de wijsvinger in de anus, kan een specialist vaak al voelen of er sprake is van een mogelijke maligniteit (kwaadaardige tumor). Om onderscheid te maken tussen mogelijke diagnoses, zijn de volgende karakteristieken van belang:

Behandelingsmogelijkheden

a. *Regelmatige controle ("Watchful waiting")*

Hierbij wordt het ziekteproces gevolgd door regelmatig een rectaal toucher, PSA-test en biopsie uit te voeren. Afhankelijk van die uitkomsten, kan men in een later stadium, in overleg met de patiënt alsnog besluiten tot behandeling over te gaan. Mogelijke voordelen: geen bijwerkingen. De meeste mannen met een minder agressieve vorm hebben aanvankelijk geen behandeling nodig, en overleven nog gedurende tenminste 10 jaar. Mogelijke nadelen: de kanker is niet verwijderd, en het risico bestaat dat deze later onbehandelbaar is. De kwaliteit van leven kan verminderen door pijn of door angst om met een onbehandelde kanker te leven.

b. *Radicale prostatectomie: een operatie, waarbij prostaat, zaadblaasje en soms lymfklieren worden verwijderd.*

c. *Prostatectomie : operatie waarbij de prostaat niet verwijderd wordt.*

Dit is een technisch moeilijke operatie.

Mogelijke voordelen: soms is de kanker volledig geëlimineerd; de operatie wordt meestal goed verdragen. Een studie heeft aangetoond dat door deze operatie de sterfte aan prostaatkanker geringer is, vergeleken met "watchful waiting".

Mogelijke nadelen: algemene, aan een grote operatie verbonden risico's als sterfte, hartproblemen, bloedingsrisico; de kanker is niet altijd volledig verwijderd; urine-incontinentie; blaas- en darmproblemen; erectiestoornissen.

d. *Uitwendige bestraling (radiotherapie) meerdere doses verdeeld over enkele weken.*

Mogelijke voordelen: soms is de kanker volledig geëlimineerd; over het algemeen goed verdragen; vermijding van de operatierisico's.

Mogelijke nadelen: de prostaat is niet verwijderd en de kanker is misschien niet volledig onschadelijk gemaakt; gedurende 5-8 weken regelmatig naar het ziekenhuis moeten komen; chronische darmontsteking (proctitis), diarree, incontinentie, erectiestoornis, problemen met de blaas/plassen. De operatie dient niet te worden uitgevoerd bij mannen met een chronische darmontsteking (ziekte van Crohn, colitis ulcerosa).

e. *Chemotherapie wordt meestal toegepast als de kanker is uitgezaaid.*

In de volgende editie meer over prostaatkanker in Suriname.

